

Dede Korkut Kitabı. I. Giriş - Metin - Faksimile, yorumlayan ve yayınlayan Muharrem Ergin, Ankara 1958, XVII+157+97+154.

Bilindiği üzere Dede Korkut hikâyeleri Türk edebiyatının en önemli destanlarından biridir. İlk olarak Dresden nushası ile tanıdığımız bu metin Türkiye’de bundan önce iki kere yayınlanmıştır: 1) Kilisli Muallim Rifat: *Kitab-ı Dede Korkut alâ lisan-ı taife-i Oğuzan*, İstanbul 1332 (1916); 2) Orhan Şaik Gökyay: *Dede Korkut*, İstanbul 1938. Ancak bunların her ikisinin de aslı metinden bir çok bakımlardan farklı olduğu daha yayınlandıkları sıralarda dikkati çekmiş bulunuyordu. Daha sonra bu destana ait bir kısım hikâyeler daha tafsilli bir versiyonla müteveffa E. Rossi tarafından Vatikan Kitaplığında bulunarak etraflı bir önsöz, notlu italyancaya çevrilişi ve tıpkı basımı ile yayımlandı: *Il “Kitab-ı Dede Qorqut”. Racconti epico-cavallereschi dei turchi Oğuz tradotti e annotati con “facsimile” del Ms. Vat. Turco 102, Città del Vaticano 1952.*

Muharrem Ergin yayınının ilk değeri bugün artık her halde ziyan olmuş bulunan Dresden nushasını nihayet bir tıpkı basım ile bize vermesidir. Bunun yanında Vatikan nushası da Rossi yayınına dayanılarak tıpkı basım halinde verilmekle bu kıymetli metnin iki versionu da bir cilt içerisinde toplanmış bulunmaktadır.

Önsözden (XIII—XVII. ss.) sonra Giriş (1—70. ss.) kısmında şu konular etraflı bir şekilde incelenmektedir: Dede Korkut’un adı; Dede Korkut kitabının içindekiler; Dede Korkut hikâyelerinin niteliği; Dede Korkut hikâyelerinin sayısı; Tarihi kaynaklarda Dede Korkut; Korkut isminin yayıldığı alan ve bugün yaşayan Dede Korkut hikâyeleri; Dede Korkut’un coğrafyası; Dede Korkut hikâyelerinin teşekkül ve tesbit tarihi; Nushaların karşılaştırılması. Bunların hazırlanışında Türkiye’de pek dağınık yerlerde çıkmış olan etüdlerden faydalanılmıştır. Bu işe, bilhassa Batı’da aynı konu üzerinde çalışacaklar için çok faydalı olabilir. Varılan sonuçlar da bir çok bakımlardan dikkate değer yenilikler bulundurmaktadır. Ancak buna karşılık Batı’da ve bilhassa Sovyetler ülkelerindeki incelemeler eserde pek yer almamıştır. Bu itibarla varılan yeni sonuçların bunlardan da faydalanma halinde, kısmen olsun, değişebileceği düşünülebilir. Muhakkak olan bir şey varsa, o da bahis konusu kısmın bize bir çok yeni şeyler getirdiği ve yeni ufuklar açtığıdır.

Bundan sonra metnin çevri yazısı, yani dil yorumu gelmektedir. (73—251. ss.). Bu kısım Türk dil bilgisinin son verilerine göre pek titiz ve dikkatli bir şekilde yapılmış olup Rossi’nin epey taraflarını düzeltmektedir. Bu arada kişi adlarından bir kısmının şimdiye kadar

alışıldan oldukça farklı okunuşu üzerinde durulmak gerekir. Denebilir, ki burada Türk antroponimyasının bütün çalışmalarından faydalanılarak hareket edilmemiştir. Pek çok hallerde yeni okuyuşun sebepleri kestirilememektedir. Yayınlayıcının kapalı e'yi de eski Anadolu türkçesi için kabul etmediği görülmektedir. Halbuki gittikçe artan ip uçları bize tarihî devirlerde, ve o arada tabii Dede Korkut zamanında böyle bir sesin bulunduğunu teyit etmektedir. Bir de bazı hususlarda çevri yazı ile çevri harf sistemleri biri birine katılmıştır: Eski Anadolu türkçesinde s ve t seslerinin ön ve arka damak temsilcileri bulunduğunu sanmıyorum. Tıpkı basımlarında bulunduğu bir ciltte ş/s ve t/t harfleri ile bir yazılış özelliğine işaret etmenin sebeplerini anlamak güç olmaktadır.

Bütün bunları çok okunaklı Vatikan (1—97. ss.) ve Dresden (1—154. ss.) tıpkı basımları izlemektedir.

Muharrem Ergin bu yayını ile de bize kuvvetli bir filolog olduğunu isbat etmiş bulunmaktadır. Genç araştırmacıya tuttuğu yolda başarılar dileriz. Kendisinden gittikçe gelişmiş çalışmaları ümitle beklemekteyiz.

Mecdut Mansuroğlu

MUHARREM ERGİN, *Osmanlıca dersleri I. Türk dil bilgisi*, İstanbul 1958 (Edebiyat Fakültesi yayınlarından).

Daha önceleri çeşitli vesilelerle belirtmeğe çalıştığım gibi Türkiye'de Türk dil bilgisi öğretiminin son zamanlara kadar yanlış yolda bulunuşu ve pek eksikliğine yapılması millî kültürümüz bakımından büyük bir talihsizlik olmuştur. Dilimiz yurdumuzda uzun zaman amatörlerin elinde kalmış ve bunun tabii bir sonucu olarak gerek üniversite çevrelerinde, gerekse orta öğretimde Batı'da çoktan beliren ve bize nisbetle büyük ölçüde gerçekleştirilen türkçeyi kendi yapısı içinde anlamak tutumuna adım uydurulamamıştır. Türkiye üniversitelerinde Batı usullerine uyularak türkçe okutulmağa başlandığından beri meydana getirilen incelemeler ise, daha çok monografyalar, statik gramerler veya dilin dış yönü ile ilgili çalışmalardı. Muharrem Ergin ilk olarak çok ihtiyacımız olan ve uzun zamandan beri özlediğimiz zaman ve mekân içerisine yayılmış bir eserle karşımıza çıkmış bulunuyor.

Eser, adından da anlaşılacağı üzere, birinci derecede üniversitede Türk dili öğrenimi yapanlar için hazırlanmıştır. Ancak yazar çevresindeki eksikliği derinden duymuş olacak, ki kitabını Batı türkçesinin tarihî ve karşılaştırmalı bir dil bilgisi olarak kaleme almıştır. Hemen söylenmelidir, ki böyle bir incelemeye üniversite içi kadar üniversite